

ATT KUNNA SEMINERA SITT STO HEMMA

- En marknadsundersökning

Hästnäringens Nationella Stiftelse

BAKGRUND

Hästnäringens Nationella Stiftelse ansvarar för Hästnäringens Avelskommitté som består av representanter från Svenskt Travsport, Swedish Warmblood Association, Svenska Hästavelsförbundet, Svensk Galopp och LRF Häst. Flera av organisationerna hade under en tid fått signaler från uppfödare om de ökade svårigheter och smittskyddsutmaningar som följer med att behöva transportera sto eller sto med föl till en seminestation för att få stoet seminerat. Frågan om vilka möjligheter som finns att seminera hemma och intresset för detta ledde till att Avelskommittén gemensamt tog kontakt med Växa Sverige för att sondera terrängen för nya möjligheter till semin av ston. Kontakterna ledde till insikten om behov av en marknadsundersökning.

HNS/LRF Häst och Växa Sverige genomförde 2017 två separata projekt/förstudier om hemseminering av ston som ett alternativ till att åka med stona till en seminestation. Växa testade att erbjuda hemseminering av ston inom ett par områden och HNS/LRF Häst genomförde under hösten en webenkät om intresset för hemseminering av ston bland hästuppfödarna. Resultat från enkäten sammanfattas i detta PM.

RESULTAT FRÅN ENKÄTEN

Totalt svarade 886 personer på enkäten varav majoriteten, 63 %, var SWB-uppfödare. De flesta svarande planerar att fortsätta med sin uppfödning och drygt 80 % planerar att använda semin under de kommande fem åren. Enkäten riktade sig både till de som har hästuppfödning idag och till de som planerar att börja föda upp hästar de närmsta åren, 39 st svarande hade inga ston i avel idag. Av de som bedriver avel redan hade nästan fyra av fem personer ett till tre ston i avel, bara 5 % hade sju ston eller fler. Drygt tre av fyra ston semineras. I ett femårsperspektiv är det många som planerar att fortsätta med ett till tre ston medan på längre sikt, fem till tio år, planerar fyra av tio svaranden att ha fyra ston eller fler i avel.

Av de som inte använder semin i sin verksamhet svarar de flesta att det är för dyrt, att den hingst de vill använda bara betäcker naturligt eller att de har en egen hingst som betäcker naturligt. Denna fråga kunde även kompletteras med en kommentar där det bland annat framkom att några inte litade på posten och därmed att skicken av sperma inte skulle komma fram, att hingstutbudet på semin var för litet i rasen och att det var långt till närmsta seminestation. Dryga 70 % av alla svaranden har dock angett att de använder semin till sina ston.

Totalt svarade 708 personer att det skulle vara intresserade av hemsemin.

- 22,7% av dessa seminerar inte sina avelsston idag, 40% av dem pga att det är för dyrt
- Seminpersonalens kompetens och den totala kostnaden anges vara det viktigaste för dessa uppfödare. Minskad transport och stress nämns också som fördelar.

Nästa fråga handlade om vilka fördelar som sågs med att köra stoet till en seminestation. Mellan 100-150 personer angav att det var en fördel för den egna arbetsinsatsen och smittskydd. Kommentarer som kom in berörde veterinärens/personalens kompetens som en fördel, att det var lättare att överblicka kostnaderna samt högre säkerhet för både personal och hästar. Flera ansåg dock att det inte finns något alternativ till att köra till seminestation. Nackdelar med att köra stoet till seminestation ansågs vara den egna arbetsinsatsen, kostnaden och smittskyddet (alla över 300 svar vardera). Kommentarer om nackdelar handlade bland annat om att det var långt till närmsta seminestation samt stressigt för sto (och ibland föl) med transporten och den nya miljön. Flera svarade också att det var både skade- och smittrisk att lämna stoet till en seminestation. Hela 88 % av alla svaranden sa att de skulle vara intresserade av hemsemin om det fanns tillgängligt, endast 4 % svarade nej. Lika stor andel som var intresserad angav att de skulle kunna ordna något som liknar en seminspilt hemma i stallet och att de har tillgång till varmvatten för god hygien.

Tre av fyra personer svarade att de själva kan tänka sig att beställa semindoser, övriga önskar att personen som kommer för att seminera har med sig semin. De flesta är beredda att betala 1100-1600 kr per tillfälle för att någon ska komma hem och undersöka samt seminera stona, någon har angett att den föredrar ett paketpris. Prisfrågan är svår men knappt hälften anger att de är beredda att betala motsvarande kostnader som det blir på station, ca 25 % är intresserade om det blir billigare än på station och ungefär lika många även om det skulle bli dyrare. Seminpersonalens kompetens och den totala kostnaden för att få fram ett föl anges vara de viktigare frågorna.

Av de som svarat bor de flesta i Skånes (19 %) och Västra Götalands (11 %) län. Endast 1 % bor i Gotlands län, i övrigt är svaren någorlunda jämt fördelade över landet. Cirka två tredjedelar av de svarande har 0-50 km enkel resa till närmaste seminstation.

VAD KRÄVS FÖR ATT FÅ SEMINERA SJÄLV?

För att få seminera sina egna ston krävs det att personen har genomgått en kurs för seminassistenter inom seminverksamhet för hästdjur. Detta regleras i Jordbruksverkets föreskrifter för seminverksamhet för hästdjur, SJVFS 2015:1. Jordbruksverket kan även godkänna en person som inhämtat relevant kompetens på annat sätt, då krävs det att en ansökan om ett tillstånd skickats in och kompetensen anses likvärdig.

Kostnaden för en kurs varierar något beroende på vem som arrangerar och vad som ingår, under 2017 kostade en kurs anordnad i södra Sverige 18 900 kr ink. moms.

FAKTA

Det är inte alla raser som använder semin, många betäcker fortfarande naturligt. Inom de två största raserna i Sverige, SWB och varmblodig travhäst, används dock semin till 99,2 respektive 95,9 procent av alla ston 2017.

KOSTNADER ATT SEMINERA PÅ STATION VS HEMMA

En del kostnader kommer att skilja om stoet semineras hemma istället för på en seminestation. En seminestation tar en stationsavgift och i vissa fall måste sto och eventuell fölunge lämnas på stationen och då tillkommer en kostnad för uppställning. Därtill kommer kostnad för transport till och från seminestationen och den arbetstid som måste läggas på att köra stoet fram och tillbaka. Alla dessa kostnader uteblir om stoet semineras hemma, däremot tillkommer kostnader för veterinärens resa och inställelseavgift för veterinären. Nedan följer prisexempel från två olika seminestationer.

	Kostnad station 1	Kostnad station 2
Stationsavgift	1000 – 1500	2100 – 2800 (ink seminavg.)
Hämtning TAI*	150 kr/skick	70 kr/mil
Uppställning/bete sto	70 – 100 kr/dygn	100 – 120 kr/dygn
Uppställning/bete sto + föl	100 – 130 kr/dygn	120 – 180 kr/dygn

*Transporterad, kyld sperma

NÄR ÄR DET DAGS ATT SEMINERA?

Tidpunkten för insemination bestäms oftast med hjälp av ultraljud. Det kräver en rektalisering av veterinär och kan behöva utföras vid flera tillfällen inför inseminationen för att hitta rätt tidpunkt. Ofta görs också en ultraljudsundersökning efter insemineringen för att kontrollera att stoet har ovulerat, annars kan hon behöva insemineras igen. Någon annan tillförlitlig metod för att veta exakt var i brunstcykeln stoet befinner sig finns inte idag. Forskning har visat att det går att mäta hormonnivåer i blod och urin men hittills verkar metoderna endast ha använts för att konstatera dräktighet, inte för att undersöka var i brunstcykeln stoet är.

Ägglossningstest för kvinnor som mäter LH-nivån (Luteiniserande Hormon) visar när kvinnan har ägglossning. I ett examensarbete från veterinärprogrammet på Sveriges Lantbruksuniversitet testades om ägglossningstesten avsedda för kvinnor kunde användas till nöt och hund men resultatet visade att de inte var tillförlitliga. Det kan därför antas att testen inte heller skulle fungera på ston.

Att inducera ovulation med hormonpreparat är en vanlig metod när stoet ska semineras med fryst sperma eftersom det kräver att hon semineras precis vid ägglossning eftersom fryst sperma har sämre överlevnad än färsk. Forskningen visar dock att det kan spela roll var i brunstcykeln stoet befinner sig när hon behandlas med preparatet, det är därför inte en metod som systematiskt bör användas utan att undersöka stoet med ultraljud.

Stoägaren bör alltså räkna med att stoet behöver veterinärundersökas med ultraljud lika ofta hemma som på en seminestation, vilket ofta kommer innebära att veterinären får komma till stallet vid flera tillfällen.

VINSTEN MED ATT SEMINERA STOET HEMMA

Ur ett ekonomiskt perspektiv är det svårt att se att det skulle finnas så mycket vinst för en mindre uppfödare som bara har ett fåtal ston. Möjligen kan det vara mer ekonomiskt för en uppfödare med många ston som även har bra koll på stonas brunstcykel så antalet veterinärbesök kan minimeras. Är det långt till närmsta seminestation sparar uppfödaren självklart in mer på transportkostnader och arbetstid men bor eventuellt även på avstånd från en veterinär med seminkompetens vilket skulle höja kostnaden för reseersättning till veterinären. Att utbilda sig till seminassistent själv skulle möjligen kunna vara lönsamt för en uppfödare med många ston.

Det kan dock finnas en vinning i andra värden, till exempel smittskydd och minskad stress för ston och eventuella föl. Detta var också något som nämndes i enkätsvaren.

LÄS MER

Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Travhästen (ASVT) och Swedish Warmblood Association (SWB) brukar ordna kurser för att utbilda eller vidareutbilda seminassistenter varje år. För att få veta mer och se när nästa kurs äger rum, besök respektive förbunds hemsida.

➡ <http://swb.org/>

➡ <http://asvt.se/>

Jordbruksverkets föreskrifter om seminverksamhet med hästdjur (SJVFS 2015:1) hittar du [HÄR](#).

Hästnäringens Avelskommitté är ett nätverk för avel- och uppfödningsfrågor inom hästnäringen. Kommittén samlar hästnäringens stora avelsorganisationer tillsammans med LRF Häst och HNS. Samverkan fokuserar på att stärka det gemensamma arbetet kring avel- och uppfödningsfrågor inom svensk hästnäring. Andra viktiga områden för gemensam dialog är till exempel lagstiftning och villkor som hästuppfödare.

Att arbeta tillsammans är viktigt för dessa frågeställningar som till stora delar är likartade för hela näringen, oavsett häst eller inriktning. Avelskommittén deltar även i Jordbruksverkets Referensgrupp för hästfrågor och samordnar samt avger gemensamma remissvar och yttranden inom ansvarsområdet.

HNS avsätter årligen ca 1,5 miljoner till verksamhet och projekt på avel- och uppfödningområdet. Avelsorganisationerna i kommittén tar del av dessa genom att årligen söka finansiering till projekt på området. Samordning och uppföljning av projekten sker via kommittén. Förutom avelsorganisationernas projekt drivs varje år även ett antal gemensamma satsningar som samordnas centralt av HNS.

Hästnäringens Nationella Stiftelse